

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

*Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva*

Approach proti České republice

(podklad k bodu 4 jednání Kolegia dne 22. listopadu 2018)

1. ZÁVĚR VÝBORU

V rozhodnutí ze dne 20. ledna 2015 Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) učinil závěr, že v českém právním řádu není výslovně ani prostřednictvím jasné a přesné judikatury zakotven všeobecný zákaz všech forem tělesných trestů na dětech, které mohou ovlivnit jejich fyzickou integritu, důstojnost, rozvoj a duševní pohodu. Zákonná úprava tedy dovoluje tělesné tresty z výchovných důvodů a postihuje jen takové, které dosáhnou zvláštního stupně závažnosti, čímž Česká republika porušuje článek 17 Evropské sociální charty („Charta“).

Rozhodnutí Výboru v anglickém jazyce se příkládá.

2. IMPLEMENTACE ROZHODNUTÍ VÝBORU

V návaznosti na rozhodnutí Výboru o porušení Charty je Česká republika povinna Výboru ministrů Rady Evropy pravidelně sdělovat, jaká opatření k nápravě přijala. Přes určité úsilí, které bylo vyvinuto a které je popsáno v příložené Analýze možnosti změny právní úpravy použití tělesných trestů na dětech, však dosud v podstatě žádné zásadní implementační opatření přijato nebylo. Zdá se, že společnost není nakloněna změně právní úpravy, a je tudíž potřebné se soustředit zejména na změnu vnímání tělesných trestů a na pozitivní rodičovství, které by rodiče vedlo k výchově dětí bez tělesného trestání.

Za účelem zamyšlení nad dalšími kroky zpracovala kancelář vládního zmocněnce interní analýzu, jež je určena k diskusi nastíněných cest k řešení daného problému včetně možných způsobů, jimiž bychom se mohli se stávající situací vypořádat. Za uvedeným účelem byly osloveny rezorty práce a sociálních věcí a zdravotnictví, jakož i Úřad vlády.

Analýzu příkládáme k tomuto podkladovému materiálu.

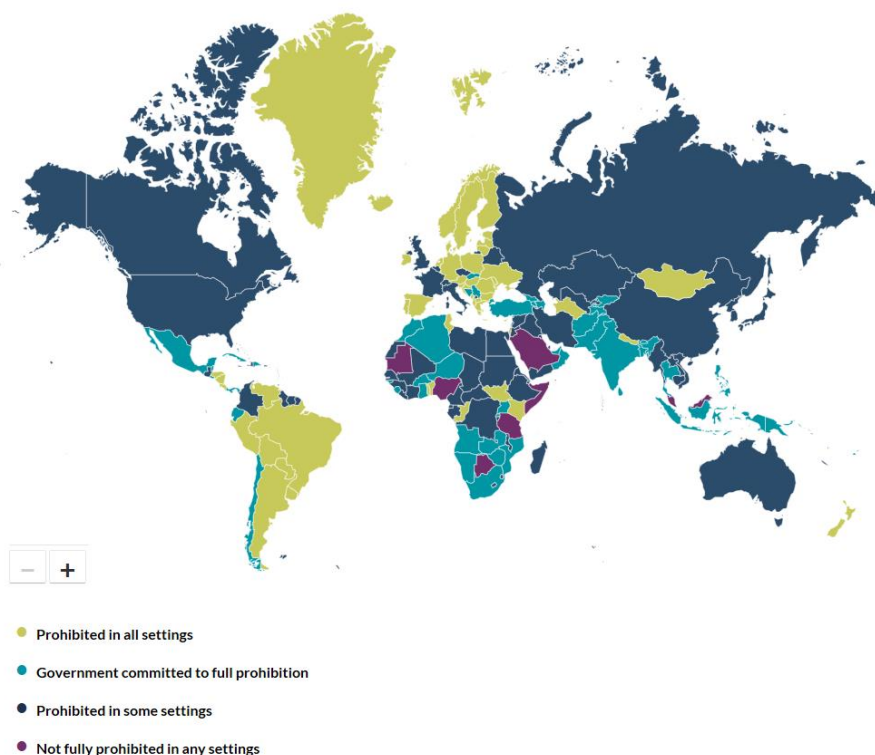
MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

Analýza možnosti změny právní úpravy použití tělesných trestů na dětech v návaznosti na rozhodnutí *Approach proti České republice*

Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) v rozhodnutí ze dne 20. ledna 2015 učinil závěr, že v českém právním řádu není výslovně ani prostřednictvím jasné a přesné judikatury zakotven všeobecný zákaz všech forem tělesných trestů na dětech, které mohou ovlivnit jejich fyzickou integritu, důstojnost, rozvoj a duševní pohodu. Zákonná úprava tedy dovoluje tělesné tresty z výchovných důvodů a postihuje jen takové, které dosáhnou zvláštního stupně závažnosti, čímž Česká republika porušuje článek 17 Evropské sociální charty („Charta“).¹

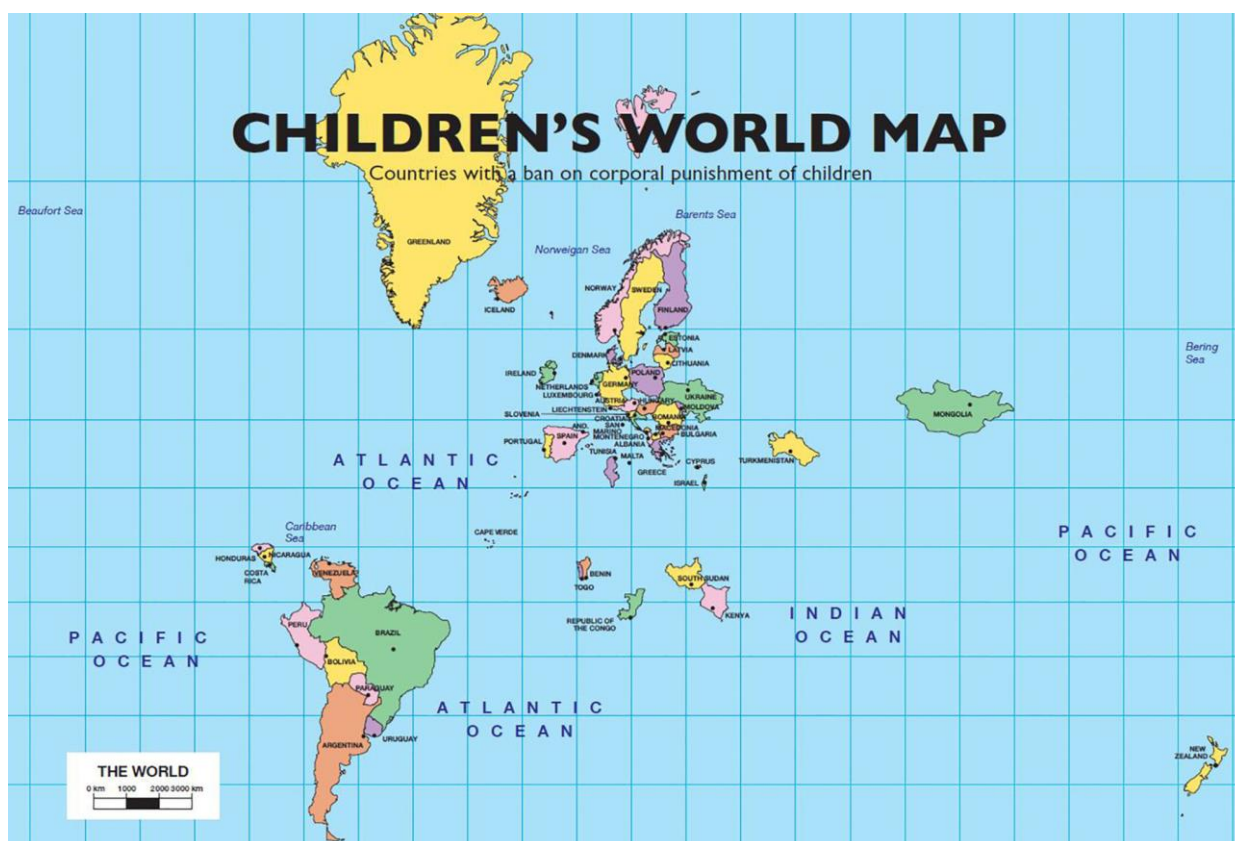
Z údajů Globální iniciativy k zákazu tělesných trestů dětí ke dni 5. října 2018 vyplývá, že 54 států již má zákaz zakotven v zákoně, v Itálii zákaz vyslovil nejvyšší soud dané země, 56 států včetně Slovenska vyjádřilo záměr zákon přijmout v rámci Všeobecného periodického přezkumu (UPR) a 88 států, mezi něž patří i Česká republika, se zatím jasně nevyjádřilo. V Evropě zůstává bez jasného závazku přijetí zákonného zákazu jen Bělorusko, Belgie, Česká republika, Francie, Monako, Kosovo, Rusko, Švýcarsko a Spojené království.^{2,3}

¹ Stejně porušení Výbor shledal proti Belgii, Francii, Irsku a Slovinsku. Od té doby byl v Irsku, Slovinsku i ve Francii zákonný zákaz přijat (viz webové stránky Výboru: uzavřené kolektivní stížnosti, <https://www.coe.int/en/web/turin-european-social-charter/processed-complaints>).

² Viz <http://endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/legality-tables/Europe-and-Central-Asia-progress-table-commitment.pdf>, str. 4.

³ Údaje aktuální k 5. říjnu 2018 dostupné na webových stránkách: <http://endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/legality-tables/Global-progress-table-commitment.pdf>.

4

I. VYMEZENÍ PROBLÉMU A POTŘEBA JEHO ŘEŠENÍ

Tělesný trest je Výborem OSN pro práva dítěte definován jako „jakýkoli trest, ve kterém je fyzická síla použita a určena ke způsobení určitého, ať už jakkoli mírného, stupně bolesti a nepohodlí. Většinou je součástí takového trestu uhození dítěte („plácnutí“, „facka“, „dání na zadek“) rukou či předmětem⁵ – bičem, holí, páskem, botou, vařečkou apod. Může se však také jednat např. o kopání, třesení nebo házení dětmi, škrábání, štípání, kousání, tahání za vlasy nebo úderů do ucha, nucení dětí, aby setrvaly v nepříjemných polohách, pálení, opaření nebo násilné požití (např. mytí úst dítěte mýdlem, nucení sníst pálivé koření). [...] Vedle nich existují další netělesné formy trestání, které jsou rovněž kruté a ponižující, a proto neslučitelné s Úmluvou.“⁶

O nevhodnosti používání tělesných trestů ve výchově dětí již bylo napsáno mnoho. Například Vzdělávací institut ochrany dětí o. p. s. (VIOD) v roce 2006 vydal studii *Tělesné tresty*, ve které tělesný trest charakterizoval jako „úmyslné či záměrné způsobení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek, [které:]

- vždy porušuje tělesnou integritu dítěte,
- zatlačuje dítě k primitivní reakci, a brzdí tak vývoj osobnosti,
- zvyšuje pohotovost dítěte k agresivnímu chování,

⁴ Ilustrační mapa zatím nereflektuje změnu právní úpravy v Nepálu.

⁵ Úderů za pomoci předmětu již byly ze strany OSN jednoznačně označeny za týrání.

⁶ Obecný komentář č. 8 k Úmluvě o právech dítěte, CRC/C/GC/8 ze dne 2. března 2007, § 11.

- vždy je provázen stresem, tj. u facek a ritualizovaných výprasků chybí spravedlnost a srozumitelnost potrestání,
- jako vzorec sociálního chování se ukládá do paměti jako metoda řešení obtížných životních situací a v budoucnu slouží jako návod k jejich řešení.⁷

Výzkum dále zdůraznil, že tělesné tresty nejenže nejsou vhodnými výchovnými prostředky, ale neměly by být za výchovné prostředky vůbec považovány, byť by byly dočasně úspěšné, poněvadž neučí děti žádoucímu chování, které rodiče vyžadují, ničí důvěru mezi rodičem a dětmi a mohou vést ke zvýšené agresi.⁸ Přísnost trestu je nadto jen stěží kontrolovatelná, jelikož závisí na mnoha aspektech, zejména na spáchaném provinění, osobnosti vychovatele a dítěte, jejich aktuální rozpoležení i vlivech vnějšího prostředí, jako je sociální struktura, politika a ekonomika země, stejně jako na rizikových faktorech jako chudoba, finanční potíže, izolace, nedostatečná sociální podpora, absence širší rodiny, nezaměstnanost, problémy s bydlením, zdravotní problémy apod.⁹

Naopak přijetí zákonného ustanovení může sloužit i jako první krok k postupné změně převládajícího nastavení společnosti, které se nezbytně bude vyvíjet po dobu jedné či dvou generací, než budou patrné skutečné změny ve smýšlení obyvatel. Výzkumy prokázaly, že samotný zákaz v právní úpravě kromě významného snížení pravděpodobnosti používání tělesných trestů v dané zemi zároveň snižuje míru duševních poruch u dětí.¹⁰ V neposlední řadě je vhodné poznamenat, že jakékoli násilí proti dospělým je zakázáno, dovolení identického jednání vůči dětem se tudíž jeví jako neodůvodněné.

V české společnosti však diskusi nad změnou právní úpravy brání přetrvávající všeobecná tolerance vůči tělesným trestům. Například dle výzkumu z roku 2004 pouze 13,6 % dětí nebylo nikdy tělesně potrestáno a zároveň jedna čtvrtina tělesně trestaných dětí byla někdy potrestána způsobem, který naplňoval definici týrání.¹¹ Obdobně z novějšího výzkumu z roku 2016 vyplynulo, že použití tělesných trestů schvaluje 85 % českých rodičů. Více než polovina dotázaných věřila, že občasné tělesné tresty neškodí, a dalších 30 % přiznalo, že ač tělesné tresty nejsou ideálním řešením, přiklonilo by se k jejich užití v případě, že nic jiného nefunguje. 15 % dotazovaných s tělesným trestáním dětí nesouhlasilo.¹²

Tuto skutečnost odráží i veřejné diskuse, v nichž se často objevuje názor, že pohlavek, facka či plácnutí přes hýždě jsou rychlým nástrojem, kterým se dítěti dá jasný signál, aby okamžitě pochopilo hranice („raději pár facek než dlouhé promluvy do duše“), případně že na některé děti nic jiného nezabírá („zasloužil si to“, „výjimečně, ale oprávněně“), přičemž argumenty proti zákazu jsou přede-

⁷ Tělesné tresty výzkum <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1385375890.pdf>, str. 7.

⁸ Tamtéž, str. 17.

⁹ Tamtéž, str. 9–10).

¹⁰ DURIVAGE, N., KEYES, K., LERAY, E., PEZ, O., BITFOI, A., KOÇ, C., et al. (2015) *Parental Use of Corporal Punishment in Europe: Intersection between Public Health and Policy*. PLoS ONE 10(2): e0118059. doi:10.1371/journal.pone.0118059, dostupné online na:

https://www.researchgate.net/publication/273953724_Parental_Use_of_Corporal_Punishment_in_Europe_Intersection_between_Public_Health_and_Policy.

¹¹ Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008–2018, dostupná na

<http://www.stopnasilinadetech.cz/pdf/narodnistrategie.pdf>

¹² Článek *Fyzické tresty ve výchově schvaluje 85 procent českých rodičů* (Týden.cz), dostupný online na:

http://www.tyden.cz/rubriky/veda/zdravi/deti/pruzkum-fyzicke-tresty-ve-vychove-schvaluje-az-85-procent-ceskych-rodicu_407502.html.

vším postaveny na vidění dvou extrémů – „výchovné plácnutí ještě nikdy nikomu neuškodilo, raději dítě sem tam plácnu, než aby neznalo hranice a bylo nevychované“.¹³

Současně se pod pojmem „přiměřeného“ tělesného trestu má na mysli právě pohlavek, facka či plácnutí přes hýždě. S odmítnutím závažnějšího jednání vůči dítěti překračujícího hranici týrání problém nebývá a vymezení podle trestního zákoníku, resp. zákona o sociálně-právní ochraně dítěte (viz níže), je přijímáno jako dostatečné.

Přesvědčení o potřebnosti použití tělesných trestů typicky vychází ze zkušenosti z vlastního dětství („já jsem byl taky bit a jsem v pořádku, takže mým dětem to také neuškodí“). Rodiče jednájí podle toho, co bylo normální v jejich rodině, a o jiné alternativě nepřemýšlí. Důležitým aspektem může taktéž být nedostatek času rodičů na péči o děti v současné „uspěchané“ době, „výchovná facka“ je využívána jako účinný nástroj na zjednání okamžité poslušnosti („na dlouhé promlouvání do duše není čas“). Potomci rovněž nechtějí zpětně kritizovat své rodiče, poněvadž diskuse ohledně zákazu tělesných trestů se jako kritika přirozeně jevit může, resp. pokud se jedná o ně samotné, vnímají obdobné zmínky jako kritiku sebe samých v případě, že již takový trest vůči svým dětem použili – nechtějí být považováni za násilníky.

V neposlední řadě se naskytá otázka, zda použití tělesných trestů spadá do vztahů uvnitř rodiny, o jejichž úpravě mají rodiče plné právo rozhodnout, jak zní další častý argument, či zda se jedná o právo dětí na ochranu před všemi formami násilí, a je tedy povinností státu proti tomuto fenoménu zasáhnout, resp. zda zde existuje určitá hranice, kde lze dělicí čáru vytyčit a jak ji zformulovat do právní úpravy.

Souhrnně lze konstatovat, že ačkoli odborníci dlouhodobě varují před následky tělesného trestání dětí, v české společnosti je názor nezbytnosti jeho použití hluboko zakořeněn a všeobecně panuje silný odpor proti změně tohoto přístupu. Současná úprava formou „přiměřených výchovných prostředků“ a ponechání jednotlivých případů na soudním posouzení, však není v souladu s Chartou a dalšími mezinárodními dokumenty, jimiž je Česká republika vázána (podrobněji viz níže).

A. MEZINÁRODNÍ ZÁVAZKY

Jak již bylo nastíněno, Česká republika nepřijala doporučení zakotvit zákaz všech tělesných trestů zákonem ani během posledního Všeobecného periodického přezkumu (UPR).¹⁴ Obecná povinnost zakázat mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání pro ni vyplývá z mnoha mezinárodních dokumentů, zejména ze Všeobecné deklarace lidských práv (článek 5), Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (článek 7), evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (článek 3), Evropské sociální charty (článek 17), Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání, Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, Úmluvy o právech dítěte (čl. 37 písm. a)) a Listiny základních práv Evropské unie (článek 4).

¹³ Např. Diskuse na téma *Zakázat fyzické tresty dětí, ano, či ne?*, dostupná online na:

<https://forum.pirati.cz/viewtopic.php?t=30852>.

¹⁴ Human Rights Council, *Universal Periodic Review Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Czechia*, Addendum Advance unedited version (1 March 2018) Thirty-seventh session; A/HRC/37/4/Add.1, § 6; Zpráva o stavu lidských práv v České republice v roce 2017, str. 8, dostupná online na <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-lidska-prava-cr/zprava-o-stavu-lidskych-prav-v-ceske-republice-v-roce-2017-167857/>.

Tento zákaz je v článku 19 Úmluvy o právech dítěte doplněn o povinnost států učinit „všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím [, ať už] jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli osob starajících se o dítě“. Osmý obecný komentář k této Úmluvě vysvětluje, že tělesný trest je formou násilí a že ustanovení Úmluvy „neponechává žádný prostor pro zákonem povolené násilí na dětech“ bez jakékoliv nejednoznačnosti, a státy tedy musí přijmout všechna vhodná opatření k jejich odstranění.¹⁵ Zásada rovné ochrany dětí a dospělých před násilím nicméně neznamená, že všechny případy, které vyjdou na povrch, by měly být projednány soudem. Zásada *de minimis* zaručuje, že případy napadení malého rozsahu mezi dospělými se před soud dostanou jen za velice výjimečných podmínek; to stejné by mělo platit pro bezvýznamná napadení dětí. Státy však musí vyvinout účinné mechanismy ohlašování těchto případů.¹⁶

Výbor OSN pro práva dítěte úpravu povolující „přiměřené“ tělesné trestání označil za pozůstatek zastaralého názoru, že děti jsou majetkem rodičů, a poznamenal, že z jeho zkušenosti vyplývá, že tato úprava přináší problémy, poněvadž někteří soudci ji mohou vykládat spíše volněji, např. ve smyslu považovat za přiměřené i rány rákoskou či páskem. Úprava povolující určitý stupeň tělesného trestání by proto měla být odmítnuta.¹⁷

Výbor OSN pro práva dítěte ve svých závěrečných doporučeních k úvodní, druhé i třetí a čtvrté pravidelné zprávě České republiky opakovaně vyjádřil znepokojení nad neexistencí výslovného zákazu tělesných trestů ve všech prostředích včetně rodiny a nad skutečností, že podle vnitrostátních průzkumů převážná většina českých občanů vyjádřila souhlas s použitím tělesných trestů při výchově dítěte. Naléhavě tedy Českou republiku vyzval, aby čelila všeobecné toleranci tělesných trestů, mj. formou osvětových a vzdělávacích programů pro veřejnost s cílem prosadit používání alternativních kázeňských opatření v souladu s důstojností dítěte. Rovněž Českou republiku nabádal, aby nadále upřednostňovala zrušení všech forem násilí na dětech a zajistila realizaci doporučení Studie OSN o násilí na dětech z roku 2006 („Studie“), poskytla informace ohledně realizace doporučení Studie ve své příští pravidelné zprávě, zvláště informaci o vytvoření souhrnné národní strategie prevence a potírání všech forem násilí na dětech, zavedení výslovného zákonného zákazu všech forem násilí na dětech ve všech prostředích a vytvoření národního systému sběru dat, jejich analýzy a šíření a výzkumného programu o násilí na dětech, a spolupracovala se zvláštním zpravodajem generálního tajemníka pro otázky násilí na dětech a obracela se o technickou pomoc na další organizace OSN a další mezinárodní, jakož i na partnerské nevládní organizace.^{18, 19}

Ve spojené 5. a 6. periodické zprávě o plnění závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte Česká republika nicméně rozlišovala mezi třemi stupni jednání vůči dětem. Zmínila mučení a ponižující zacházení zakázaná trestním zákoníkem, násilí na dětech, jež označila za naprosto nepřijatelné ve

¹⁵ Obecný komentář k Úmluvě o právech dítěte č. 8 ze dne 2. března 2007 (CRC/C/GC/8), § 18.

¹⁶ Tamtéž, § 40.

¹⁷ UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child: Fully Revised Third Edition*, 2007, ISBN: 978-92-806-4183-7, str. 261, dostupné online na:

https://www.unicef.org/publications/files/Implementation_Handbook_for_the_Convention_on_the_Rights_of_the_Child_Part_2_of_3.pdf.

¹⁸ Závěrečná doporučení ke třetí a čtvrté pravidelné zprávě ze dne 4. srpna 2011 (CRC/C/CZE/CO/3-4), § 39–42.

¹⁹ Světová zpráva OSN o násilí na dětech stanovující smluvním státům celkem 12 doporučení je dostupná na <https://www.unicef.org/violencestudy/reports.html>; viz taktéž PINHEIRO, P. S., *Report of the independent expert for the United Nations study on violence against children*, předložen generálním tajemníkem Valnému shromáždění OSN dne 29. srpna 2006 pod č. A/61/299.

https://www.unicef.org/violencestudy/reports/SG_violencestudy_en.pdf, § 94–110.

všech prostředích včetně rodiny, a výchovné prostředky rodičů. V této souvislosti zopakovala připustnost přiměřeného výchovného prostředku.²⁰

Povinnost zakázat použití všech tělesných trestů na dětech ve všech prostředích rovněž vyplývá z článku 17 Charty. Evropský výbor pro sociální práva již před předmětným rozhodnutím kritizoval Českou republiku ve svých závěrech z let 2005 a 2011. Při druhém posouzení implementace rozhodnutí Výboru v září 2017 Výbor ministrů Rady Evropy konstatoval, že kromě zařazení nového ustanovení o přestupku proti občanskému soužití, postihujícího všechna méně závažná ublížení na zdraví dítěte včetně tělesných trestů, slovního napadení, urážek či ponižování, do tehdejšího přestupkového zákona a ustanovení o nepotřebnosti návrhu v případě spáchání přestupku proti dítěti mladšímu patnácti let k žádným zákonným změnám nedošlo. K 1. červenci 2017 pouze došlo k Výborem nezmiňnému přenesení stávající právní úpravy do zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, a zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, a zvýšení zmíněné věkové hranice na 18 let. Výbor opětovně situaci posoudí na základě informace od České republiky, pro jejíž odevzdání stanovil termín v říjnu 2019.²¹

Skoncovat se všemi formami násilí na dětech je mimo jiné taktéž jeden z úkolů 16. cíle udržitelného rozvoje OSN (SDG).²² Vládní strategický rámec Česká republika 2030 se však o násilí na dětech či tělesných trestech nezmiňuje.²³

Na okraj lze dodat, že používání tělesných trestů rodiči může rovněž představovat porušení článku 3 a teoreticky i článku 8 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“). Ten by dokonce mohl být za určitých okolností v souvislosti s výchovnými opatřeními považován za poskytující ochranu nad rámec článku 3 (*Costello-Roberts proti Spojenému království*, č. 13134/87, rozsudek ze dne 25. března 1993).²⁴ Evropský soud pro lidská práva („Soud“) však doposud rozhodl jen velmi málo individuálních případů týkajících se použití tělesných trestů na dětech, ve všech věcech bylo nadto vydáno rozhodnutí před velice dlouhou dobou a na poli článku 3 a 8 Úmluvy byly posuzovány pouze případy použití tělesných trestů ve školách (srov. *Tyrer proti Spojenému království*, č. 5856/72, rozsudek ze dne 25. dubna 1978; *Cambell a Cosans proti Spojenému království*, č. 7511/76 a 7743/76, rozsudek ze dne 25. února 1982; *Costello-Roberts proti Spojenému království* (cit. výše); *Y proti Spojenému království*, č. 14229/88, rozsudek ze dne 8. října 1991; *Warwick proti Spojenému království*, č. 9471/81, rozsudek ze dne 18. července 1986).^{25, 26} Ze skutečnosti, že se jed-

²⁰ Spojená 5. a 6. periodická zpráva o plnění závazků plynoucích z Úmluvy o právech dítěte, § 58 a 59.

²¹ Viz druhé posouzení implementace rozhodnutí Výboru, dostupné online na:

<http://hudoc.esc.coe.int/eng?i=cc-96-2013-Assessment2-en>.

²² Dostupné online na: <http://www.osn.cz/sdg-16-podporovat-mirove-a-inkluzivni-spolecnosti-pro-udrzitelny-rozvoj-zajistit-vsem-pristup-ke-spravedlnosti-a-vytvorit-efektivni-odpovedne-a-inkluzivni-institute-na-vsech-urovnich/>, bod 16.2.

²³ Česká republika 2030 ke stažení na: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/udrzitelny-rozvoj/cr-2030/uvodni-stranka-144714/>.

²⁴ REID, K., *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*, 5th Edition. London: Thomson/Sweet & Maxwell, 2015, ISBN: 9780414038776.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Obdobný případ posuzovala Evropská komise pro lidská práva ve věci stížnosti *Sedm stěžovatelů proti Švédsku* (č. 8811/79, rozhodnutí ze dne 13. května 1982), založen na nesouhlasu s přijetím změny švédského zákona upravujícího zákaz tělesných trestů na dětech (viz níže). Stěžovatelé namítali, že dle Bible jsou tělesné tresty součástí jejich náboženské doktríny, přičemž důsledkem změny právní úpravy jim za toto jednání hrozí postih. Vláda namítala, že nová právní úprava je blanketní a jejím účelem bylo podpořit pozitivní rodičovství. Komise uznala, že právní úprava neměla žádný jiný přímý praktický účinek než snahu o podporu rodičů, aby přehodnotili výchovu svých dětí, což mělo vést k ochraně slabých a zranitelných členů společnosti. Z těchto důvodů roz-

ná o dávnou dobu a malé množství judikátů, by však neměl být dovozován závěr, že by použití tělesných trestů nemohlo představovat porušení Úmluvy. Na tuto skutečnost je totiž třeba nahlížet ve světle povahy kontrolního mechanismu Úmluvy, jenž je založen na přezkumu individuálních stížností a ze své podstaty nezavdává mnoho reálných příležitostí, aby děti mohly samy takovou stížnost podat.

V nedávném rozsudku ve věci [Tlapak a ostatní proti Německu](#) (č. 11308/16 a 11344/16, rozsudek ze dne 22. března 2018, § 90 a 91) však Soud považoval za chvályhodné, že Německo za účelem vyloučení rizika špatného či ponižujícího zacházení s dětmi zakázalo veškeré podoby tělesného trestání dětí, a poznamenal, že dle německého práva má dítě právo na výchovu bez použití násilí. Státy by dále dle Soudu měly vynucovat právní ustanovení zakazující tělesné tresty dětí přiměřenými prostředky, aby byl tento zákaz účinný, nikoliv jen teoretický.

Z uvedeného lze dovodit, že na mezinárodním poli převažuje názor o nevhodnosti tělesného trestání. Česká republika je však v tomto ohledu zdrženlivá, a pokud nějaký postoj navenek zastává, pak se jedná spíše o vyjádření spokojenosti se současným stavem.

B. PRÁVNÍ ÚPRAVA ČESKÉ REPUBLIKY

Relevantní právní úprava týkající se tělesných trestů na dětech je obsažena v několika právních předpisech.

Listina základních práv a svobod pokládá ústavněprávní základ ve svém článku 7, který zní:

„(1) Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.

(2) Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

Relevantní ustanovení článku 32 Listiny zní:

„(1) [...] Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. [...]

(4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. [...]

(6) Podrobnosti stanoví zákon.“

V trestním zákoníku jsou vedle trestných činů těžkého ublížení na zdraví (§ 145) a ublížení na zdraví (§ 146) upraveny trestné činy týrání svěřené osoby (§ 198) a mučení a jiné nelidské a kruté zacházení (§ 149). **Týráním** se přitom rozumí „zlé nakládání s jinou osobou, které se vyznačuje především vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, jakož i určitou mírou trvalosti, a současně dosahuje takové intenzity, aby bylo schopno vyvolat stav, kdy osoba, která je takovému jednání vystavena, jej pociťuje jako těžké příkoří.“²⁷ **Mučení** je v článku 1 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání definováno jako:

hodla, že nečinění rozdílu mezi tím, jak rodiče zachází se svými dětmi, a stejným zacházením vůči cizím dospělým nemůže představovat „zásah“ do práva na respektování soukromého a rodinného života stěžovatelů zaručeného článkem 8, a prohlásila v tomto ohledu stížnost za zjevně neopodstatněnou.

²⁷ Zpráva Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1983, sp. zn. Tlpjř 169/82, *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*, R 11/1984 tr.; více k pojmu týrání viz ŠÁMAL, P., GRIVNA, T., HERCZEG, J., KRATOCHVÍL, V., PÚRY, F., RIZMAN, S., ŠÁMALOVÁ, M., VÁLKOVÁ, H., VANDUCHOVÁ, M. *Trestní zákoník* (EVK). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1933–1938, ISBN: 9788074004285.

„jakékoli jednání, jímž je člověku úmyslně působena silná bolest nebo tělesné či duševní utrpení s cílem [...] potrestat jej za jednání, jehož se dopustil on nebo třetí osoba nebo z něhož jsou podezřelí, nebo s cílem zastrašit nebo přinutit jej nebo třetí osobu nebo z jakéhokoli jiného důvodu založeného na diskriminaci jakéhokoli druhu, když se takového jednání dopouští úřední osoba nebo jakákoli jiná osoba jednajíc z jejího podnětu či s jejím výslovným nebo tichým souhlasem.“

Ustanovení § 59 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, stanoví:

„(1) Fyzická, právnická nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že [...]

h) použije vůči dítěti nepřiměřený výchovný prostředek nebo omezení“.²⁸

Ustanovení § 7 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, zní:

„Přestupky proti občanskému soužití

(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že [...]

b) jinému ublíží na zdraví, nebo

c) úmyslně naruší občanské soužití tak, že

1. jinému vyhrožuje újmou na zdraví, [...]

4. se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání. [...]

(4) Za přestupek lze uložit pokutu do [...]

b) 20000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. b) nebo c), odstavce 2 písm. b) nebo odstavce 3.

(5) Je-li přestupek podle odstavců 1 až 3 spáchán opakovaně po nabytí právní moci rozhodnutí o přestupku podle stejného odstavce, uloží se pokuta do [...]

b) 30000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. b) nebo c), odstavce 2 písm. b) nebo odstavce 3.

(6) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit omezující opatření. Dopustí-li se přestupku podle odstavce 3 fyzická osoba, lze jí uložit omezující opatření.

(7) Řízení o přestupku podle odstavce 1 písm. b) nebo c) anebo odstavce 2 písm. b) spáchaném mezi osobami blízkými anebo o přestupku podle odstavce 1 písm. a) nebo odstavce 2 písm. a) lze zahájit a v již zahájeném řízení pokračovat pouze se souhlasem osoby přímo postižené spáchaním přestupku.“

Ustanovení § 79 odst. 5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, stanoví:

„(5) Byla-li spáchaním přestupku postižena osoba mladší 18 let nebo byl-li přestupek důvodem vykázaní ze společného obydlí, zahájí správní orgán řízení nebo v již zahájeném řízení pokračuje bez souhlasu osoby přímo postižené spáchaním přestupku.“

Relevantní ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zní:

„§ 857

(1) Dítě je povinno dbát svých rodičů.

²⁸ Původní úprava účinná do 30. září 2016 nadto současně vyžadovala úmyslné jednání zahrnující úmysl ponížit lidskou důstojnost dítěte.

(2) Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Dítě je povinno se těmto opatřením podřídit.

§ 884

(1) Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

(2) Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem, neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.“²⁹

Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku jsou jeho ustanovení vyjádřením ne vždy reálného, avšak chtěného stavu, přestože jsou blanketní, tedy na jejich porušení nenavazuje sankce. Nicméně pokud se rodič nechová řádně, mohou z tohoto jednání být vůči němu vyvozeny následky. Co se týče výchovných prostředků, došlo oproti předchozí úpravě k výraznému omezení jejich použití. Neměly by se jimi rozumět prostředky negativní, a nikoliv jen tresty tělesné, ale především prostředky aktivující a prevenční. Použití jakýchkoli výchovných prostředků rodiči vůči dítěti je limitováno také ustanovením § 81 občanského zákoníku, podle kterého je „[c]hráněna [...] osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv [a o]chrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy“.³⁰

Z komentáře k občanskému zákoníku Zuklínové vyplývá, že výchovné prostředky je možno použít jen takové a pouze v takové míře, která je přiměřená okolnostem, jen s ohledem na věk a charakterové vlastnosti, osobnostní zvláštnosti dítěte, a především k povaze činu, od kterého má být dítě napříště odrazeno. Výchovné prostředky by měly být limitující, tedy v podobě zákazů, nikoli v podobě příkazů: dítěti musí být, pokud jde o vlastní chování, ponechána jistá míra svobodného rozhodování. Svou povahou a mírou se zároveň musejí srovnat s požadovaným zachováním lidské důstojnosti dítěte, přičemž každé duševní či tělesné násilí, urážení, zanedbávání, ba třeba i trýznění dítěte je ve flagrantním rozporu s pravidly danými článkem 19 Úmluvy o právech dítěte.³¹

Podobně dle komentáře Hrušákové, Králíčkové a Westphalové lze z obecné úpravy absolutně chránící důstojnost dítěte dovodit, že tělesné tresty jsou z povahy věci vyloučeny a je třeba je považovat za zásadně nepřiměřené a protiprávní. Ve světle tohoto výkladu by se jednalo o jakékoli „úmyslné či záměrné působení bolesti atakem na tělo pro kázeňský přestupek, např. o pohlavek [či] výprask rukou“.³²

Novotný, Ivičičová, Syrůčková a Vondráčková ve svém komentáři k užívání tělesných trestů nevyjadřují jednoznačný postoj. Pouze obecně konstatují, že u nás i v zahraničí se od tělesných trestů, které jsou považovány za nevhodné, ustupuje, a opakují, že výchovná opatření mají mít motivační, a nikoliv ponižující charakter. S odkazem na články 16 a 19 Úmluvy o právech dítěte dále připomíná

²⁹ Zúklínová v komentáři k občanskému zákoníku polemizuje nad souměřitelností výrazů „usměrňovat“ v § 857 odst. 2 a „použít výchovné prostředky“ v § 884.

³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Sb.; a ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. aj. *Občanský zákoník*. Komentář. Svazek II (§ 655–975, rodinné právo). Praha: Wolters Kluwer (ČR), 2014, ISBN: 978-80-7478-457-6.

³¹ Tamtéž.

³² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kolektiv. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, str. 218, bod 452.

nají, že při použití výchovných prostředků by rodiče měli zvažovat a mít na zřeteli účel, který daným opatřením sledují.³³

Zdánlivě obdobně se v nejnovějším komentáři Kornela a Zuklínové přiklánějí Polišenská a kolektiv autorů Nejvyššího soudu k výkladu, že způsob uplatňování výchovných opatření, ač efektivní a odpovídající situaci, by neměl být ponižující či ohrožující zdraví dítěte či jeho další vývoj. Za jeden z ohrožujících způsobů však autoři označili „nepřiměřené fyzické tresty“, z čehož lze dovozovat, že dle jejich názoru přiměřené tělesné trestání zákon dovoluje. Zároveň zmínili, že opatření nesmí být objektivně způsobitelné snížit lidskou důstojnost dítěte a že o ponižující způsob se mimo jiné může jednat v případě, kdy je uplatnění opatření známo širšímu okruhu osob, poněvadž to může dítě vnímat jako příkoří.³⁴ Jeví se tedy, že by jako jedno z kritérií považovali „veřejnost“ tělesného trestu. Tento výklad však zcela neodpovídá mezinárodním standardům.

České nejvyšší soudy se konkrétně k otázce tělesných trestů zatím neměly možnost vyjádřit. Ústavní soud však v souvislosti s (ne)umožněním rodiči, který s dítětem trvale nežije, pravidelný a co nejširší kontakt vyjádřil názor, že:

„je to právě množství času, ve kterém je možno realizovat i neverbální výchovné působení rodiče, tzv. výchova přítomností či příkladem, která je, jak je obecně známo, tou nejúčinnější výchovnou metodou. Je nutno mít na zřeteli, že jakákoliv deformace vztahu rodič-dítě v důsledku odcizení, je v pozdější době jen těžko napravitelná.“³⁵

Lze shrnout, že názory na skutečnost, zda tělesné tresty ohrožují zdraví dítěte, jeho rozvoj a/nebo se dotýkají lidské důstojnosti dítěte, se mezi právními teoretiky liší. Z české právní úpravy a jejího výkladu tak jednoznačně nevyplývá, že by jakýkoli tělesný trest v jakékoli míře byl považován za „nepřiměřený výchovný prostředek“, resp. že by tělesné tresty byly absolutně zakázány.

C. SITUACE V OSTATNÍCH STÁTECH EVROPY A SVĚTA

Již 54 zemí po celém světě přijalo zákonný zákaz tělesných trestů vůči dětem. Vývoj v přijetí jednotlivými státy lze nastínit následovně:

2018 – Nepál	2010 – Albánie, (Republika) Kongo, Keňa, Tunisko, Polsko
2017 – Litva	
2016 – Mongolsko, Černá hora, Paraguay, Slovinsko	2008 – Lichtenštejnsko, Lucembursko, Moldávie, Kostarika
2015 – Benin, Irsko, Peru	2007 – Togo, Španělsko, Venezuela, Uruguay, Portugalsko, Nový Zéland, Nizozemí
2014 – Andora, Estonsko, Nikaragua, San Marino, Argentina, Bolívie, Brazílie, Malta	2006 – Řecko
2013 – Kapverdy, Honduras, Makedonie	2005 – Maďarsko
2011 – Jižní Súdán	2004 – Rumunsko, Ukrajina
	2003 – Island

³³ NOVOTNÝ, P., IVIČÍKOVÁ, J., SYRŮČKOVÁ, I., A VONDRÁČKOVÁ, P. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. 2. aktualizované vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0431-4. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

³⁴ KORNEL, M., ZUKLÍNOVÁ, M. *a kolektiv autorů. Občanský zákoník – Komentář s judikaturou*. Svazek VII – Příbuzenství a švagrovství (§ 771–927). Ostrava: CODEXIS publishing, 2018. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®.

³⁵ Nález ÚS ze dne 7. listopadu 2006, sp. zn. I. ÚS 618/05.

2002 – Turkmenistán	1994 – Kypr
2000 – Německo, Izrael, Bulharsko	1989 – Rakousko
1999 – Chorvatsko	1987 – Norsko
1998 – Lotyšsko	1983 – Finsko
1997 – Dánsko	1979 – Švédsko

K posouzení možné konkrétní podoby změny v českém právním prostředí lze považovat za užitečné zmínit příklady úpravy zákazu použití tělesných trestů na dětech v několika evropských zemích.

ŠVÉDSKO

Švédsko bylo prvním státem, který zákonný zákaz tělesných trestů přijal. V ten přirozeně vyústil předchozí dlouhý vývoj ochrany práv dětí. V roce 1929 byl přijat zákaz tělesných trestů na druhém stupni základní školy, v roce 1949 došlo k terminologické změně v rámci zákoníku o rodičovství a pěstounství, kdy bylo změněno slovo „trestat“ na „kárát“ jako označení pro povolené jednání rodičů ke svým dětem. V roce 1957 byla ze skutkové podstaty trestného činu ublížení na zdraví v trestním zákoníku zcela odstraněna možnost použít při káraní dítěte sílu, aby bylo dětem zaručeno stejné zacházení jako s dospělými, a v roce 1966 byl do souladu s touto změnou uvedena i občanskoprávní úprava odstraněním práva rodičů používat tělesné tresty. Mezitím v roce 1960 došlo po ročním experimentu k uzákonění zákazu použití tělesných trestů v zařízeních péče o dítě. V roce 1971 však bylo při výzkumu zjištěno, že 60 % Švédů si nebylo vědomo toho, že tělesné tresty již nejsou zákonem povolené. Následovala proto rozsáhlá veřejná vzdělávací a osvětová kampaň. Důležitým impulsem prokazujícím, že právní úprava stále neposkytovala ochranu dětem před násilím na stejné úrovni jako dospělým, byl případ tříleté holčičky, která byla do nemocnice převezena s modřinami po celém těle po výprasku otce, který byl soudem zproštěn viny, protože podle něj otec nepřekročil hranici „přiměřeného vyčínění“. V roce 1977 se ve Stockholmu uskutečnila výstava o násilí na dětech a většina z 60 000 návštěvníků podepsala petici za zpřísnění právní úpravy. Následně ministr spravedlnosti ustanovil Výbor pro lidská práva, aby zhodnotil tehdejší právní úpravu. Výbor došel k závěru, že z ní není jasné, zda je tělesné trestání povoleno, či nikoliv, a jednomyslně podpořil přijetí výslovného zákonného zákazu. V připomínkovém řízení 28 ze 30 dotčených orgánů zákaz podpořilo.³⁶ Před samotnou změnou právní úpravy v roce 1979 stát financoval informační kampaň v televizi a jiných hromadných sdělovacích prostředcích. Návrh zákona byl diskutován ve školách, oznámení byla tištěna na krabice od mléka a brožury s názvem „Můžete vychovat dítě bez ran a facek?“ byly rozeslány do všech švédských domácností za účelem představení zákona a důvodů pro jeho přijetí. Na brožurách, přeložených do několika jazyků, byly také uvedeny kontakty na několik poradenských a asistenčních služeb pro rodiny, které by si potřebovaly promluvit s někým mimo rodinu.³⁷

Ustanovení švédského zákoníku o dětech a rodičích, které zní:

„Děti mají právo na péči, bezpečí a dobrou výchovu. S dětmi má být zacházeno s respektem k jejich osobnosti a individualitě a nesmí být podrobeny tělesným trestům nebo jinému ponižujícím zacházení.“,

³⁶ DURRANT, J. E., *The Swedish Ban on Corporal Punishment: Its History and Effects*, Family Violence Against Children: A Challenge for Society, Walter de Gruyter & Co., Berlin, New York, 1996, str. 19–25, dostupné online na: <http://www.nospank.net/durrant.htm>.

³⁷ Save the children Sweden. *Historical background to the Swedish legislation: The first anti-spanking law in the world*. 2003. dostupné na <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/2393/pdf/2393.pdf>, s. 3.

prošlo téměř jednomyslně.³⁸

Ve světle tohoto zdánlivě bezproblémového vývoje je nezbytné poznamenat, že i během projednávání ve švédském parlamentu se objevovaly obdobné názory, s jakými se v současnosti potýkáme u nás. Jeden z členů na ně však reagoval slovy: „Ve svobodné demokracii, jako je ta naše, používáme slova jako argumenty, nikoliv rány. [...] S lidmi mluvíme, nebijeme je. Pokud neumíme dítě přesvědčit slovy, neměli bychom ho nikdy přesvědčovat bitím.“³⁹

Průzkumy po dvou letech od přijetí zákona potvrdily, že 90 % švédských rodin o změně právní úpravy vědělo. Použití tělesných trestů kleslo z použití u většiny dětí v roce 1960 na méně než polovinu tělesně trestaných dětí v roce 1970, třetinu v roce 1980 a jen pár procent v roce 2000.⁴⁰ Z těchto zjištění vyplývá, že se jedná o velice citlivé téma, které se rychle dostává do podvědomí lidí. Pro kladné přijetí náhlých a rozsáhlých změn jsou však řádné vysvětlení předmětných kroků a robustní argumentace jejich účelu klíčové.

Co se týče sankcí, účelem zákona nebylo kritizovat rodiče ani je kriminalizovat. Na nové ustanovení proto nenavazovala žádná sankce. Rodičům tedy nehrozí trestní stíhání ani odebrání dětí, ale může je čekat rychlá odpověď orgánů sociálně-právní ochrany dítěte či policie. Policie například může rodiče upozornit na případné následky formulací typu „To, co jste udělali, není v pořádku, rozumím, proč se to stalo, ale musíte vědět, že je to nezákonné, a zde vám nabízím následující možnosti podpory, které jsou vám k dispozici.“⁴¹

RAKOUSKO

V Rakousku byly tělesné tresty v domácím prostředí zakázány v roce 1977, kdy byla ze zákona odstraněna výjimka „přiměřeného“ trestu. Ustanovení § 146a Obecného občanského zákoníku 1989 zní:

„Nezletilé dítě musí poslouchat rozkazy rodičů. Při ukládání rozkazů a jejich výkonu musí rodiče zvážit věk, stupeň vývoje a osobnost dítěte; použití síly a způsobení fyzického či psychického utrpení není dovoleno.“

Federální ústavní zákon o právech dětí 2011 potvrzuje zákaz v čl. 5 odst. 1:

„Každé dítě má právo na nenásilnou výchovu. Tělesný trest, způsobení duševního trápení, sexuální zneužívání a jiná týrání jsou zakázána...“

Dle zprávy vlády k Výboru OSN proti mučení je tělesné trestání postihováno podle ustanovení trestního zákoníku upravujících úmyslné zranění či ublížení osobě (§ 83); pokud není způsobeno žádné zranění a pokud je trest vykonán na veřejnosti nebo před několika lidmi, sankce bude stejná jako za urážku (§ 115).

³⁸ DURRANT, J. E., *The Swedish Ban on Corporal Punishment: Its History and Effects*, Family Violence Against Children: A Challenge for Society, Walter de Gruyter & Co., Berlin, New York, 1996, str. 19–25, dostupné online na: <http://www.nospank.net/durrant.htm>

³⁹ Save the children Sweden. *Historical background to the Swedish legislation: The first anti-spanking law in the world*. 2003. dostupné na <https://resourcecentre.savethechildren.net/node/2393/pdf/2393.pdf>, s. 6–7.

⁴⁰ MODIG, C., *Never Violence – Thirty Years on from Sweden's Abolition of Corporal Punishment*. Government Offices of Sweden and Save the Childre Sweden. 2009. <https://www.government.se/contentassets/6bfb214c582448b6ace4d32978361577/never-violence---thirty-years-on-from-swedens-abolition-of-corporal-punishment>, s. 16.

⁴¹ *In Sweden, a generation of kids who've never been spanked*, CNN, dostupné online na: <https://edition.cnn.com/2011/11/09/world/sweden-punishment-ban/index.html>.

Rakousku nebylo nikdy během UPR dohledu doporučeno žádné opatření v dané oblasti. Během UPR v roce 2015 však vláda potvrdila, že ochrana dětí před násilím zůstává hlavní prioritou a že tělesné tresty jsou zákonem zakázané. Dále uvedla, že všechny relevantní organizace, učitelé a zdravotní personál mají zákonnou povinnost nahlašovat násilí na dětech. Taktéž zmínila, že bude hostit konferenci na vysoké úrovni *K dětství bez tělesných trestů* v červnu 2016, na které představí závěry ze sledování změn v mínění a povědomí veřejnosti.

Výbor OSN pro práva dítěte ve svých závěrečných doporučeních ke druhé pravidelné zprávě Rakouska v roce 2005 po ocenění zákonného zákazu tělesných trestů ve všech prostředích Rakousku doporučil pokračovat ve veřejných vzdělávacích a osvětových kampaních o nenásilných formách výchovy a vypracování výzkumu o rozsahu zkušeností dětí s násilím a o negativních vlivech tělesného trestání na rozvoj dětí. Ve svých závěrečných doporučeních k rakouské třetí a čtvrté pravidelné zprávě v roce 2012 výbor ocenil opatření na zvýšení povědomí o nenásilných formách výchovy dětí včetně finanční podpory institucím, které o těchto formách výchovy vzdělávají rodiče. Vyjádřil však znepokojení nad přetrvávajícím používáním tělesných trestů mnoha rodiči a nad skutečností, že část populace si stále není zákazu všech forem tělesných trestů vědoma. Doporučil proto Rakousku posílit a rozšířit osvětové programy a vzdělávací kampaně za účelem prosazování pozitivních a alternativních forem výchovy a respektu k dětským právům včetně zapojení dětí v souladu s osmým obecným komentářem k Úmluvě o právech dítěte. Dále smluvnímu státu doporučil pokračovat ve vzdělávání učitelů a rodičů o bezprostředních a dlouhodobých negativních psychologických i fyzických důsledcích tělesného trestání dětí.

Naopak Evropský výbor pro sociální práva opakovaně potvrdil, že situace v Rakousku je v souladu s Evropskou sociální chartou.⁴²

Studie z roku 2008 vypracovaná spolkovým ministerstvem hospodářství, rodiny a mládeže zkoumala použití tělesných trestů a názor na ně pomocí pohovorů s 1054 Rakušany ve věku 12–18 let, 1049 rakouských rodičů a 614 přistěhovaleckých rodičů z Turecka, bývalé Jugoslávie a východní Evropy žijících v Rakousku v roce 2008 a srovnávala je s obdobnou studií z roku 1991 provedenou na 380 rodičích dětí mladších 6 let. Ze studie vyplynulo, že použití tělesných trestů kleslo: v roce 2008 31,4 % rakouských matek dětí pod 6 let věku nikdy nepoužilo tělesný trest oproti 8,5 % v roce 1991; 4,1 % použilo „mírné“ tělesné tresty jako facku či naplácání na zadek „často“ oproti 30,5 % v roce 1991. Převážná většina všech dotazovaných skupin souhlasila, že „nenásilná výchova je ideální“, konkrétně 88,3 % mladých lidí, 86,2 % rakouských rodičů a 81,1 % přistěhovaleckých rodičů. 96 % mladých lidí mělo dojem, že má zákonem definovaná práva, 78,1 % chlapců a 84,6 % dívek si bylo „jistě“, že mají právo na výchovu bez násilí, a 41,2 % chlapců a 42,1 % dívek mělo povědomí o zákoně zakazujícím tělesné tresty. Z těch, kteří o zákoně věděli, 62,4 % mladých lidí se o něm dozvěděli ve škole nebo jiném zařízení pro děti a 70,8 % rakouských a 66,7 % přistěhovaleckých rodičů o něm slyšelo v médiích (v televizi, novinách, rádiu či kině).

Z dalšího výzkumu z roku 2013 vyplynulo, že u skupiny lidí mezi 18 a 29 lety, kteří byli povětšinou vychováni po přijetí zákazu, existovala menší pravděpodobnost, že jim rodiče dali facku či na zadek, než u lidí nad 30 let.

V roce 2014 ministerstvo pro mládež a rodinu provedlo výzkum na 1000 osobách nad 15 let za účelem zjištění změn v názorech na metody výchovy a širší vliv zákonného zákazu násilí. Účastníkům byly předloženy stejné výroky jako ve výzkumu v roce 1977. Výrok „malá facka sem tam nikdy dítěti neublížila“ v roce 1977 obdržel 85 %, tedy nejvyšší počet souhlasných hlasů; pouze 4 % dotazovaných mělo za to, že toto jednání je špatné. V roce 2014 již s výrokem souhlasilo pouze 16 % a téměř

⁴² Zpráva Globální iniciativy k zákazu tělesných trestů dětí o Rakousku dostupná online na: <http://www.endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/country-reports/Austria.pdf>.

každý druhý nesouhlasil (48 % dotázaných). Skupinu, u které byla pravděpodobnost souhlasu nejvyšší, byli muži nad 50 let, a naopak u skupiny žen mezi 40 a 49 lety byla nejvyšší pravděpodobnost nesouhlasu. S výrokem „Děti je třeba tělesně trestat, pokud zlobí, jinak budou slabí, či naopak zdivočí“ v roce 2014 nesouhlasilo 89 % a souhlasilo pouze 1 % dotázaných; v roce 1977 s ním však souhlasilo 13 % a dalších 23 % částečně souhlasilo s tělesným „ukázněním“. V souvislosti s výrokem „Zas tak moc se nestane, když někdo ztratí nervy a sem tam dá facku, když dítě zlobí“ došlo k výraznému snížení poměru souhlasu. Z 57 % v roce 1977 již v roce 2014 souhlasilo pouze 3 %; shodně dramaticky vzrostl poměr nesouhlasících osob z 10 % na 77 %, což jasně ukázalo změnu postoje ve společnosti. K výroku „Když mluví dospělý, děti musí mlčet“ se v roce 1977 souhlasně přiklonilo 64 % a 28 % souhlasilo částečně, zatímco v roce 2014 plně souhlasilo 16 % dotázaných a 66 % částečně.

NĚMECKO

Ze zprávy Globální iniciativy k zákazu tělesných trestů dětí byly v Německu tělesné tresty v domácím prostředí zakázány v roce 2000, kdy byl § 1631 odst. 2 občanského zákoníku změněn zákonem o zákazu násilí ve výchově dětí na následující znění:

„Děti mají právo na nenásilnou výchovu. Tělesný trest, psychologická zranění a jiná ponižující opatření se zakazují.“

Do německého práva byla zakotvena povinnost vnitrostátních orgánů „prosazovat způsoby, kterými mohou rodiny vyřešit spory bez použití síly“. Ustanovení § 16 odst. 1 osmé knihy zákoníku o sociálním zabezpečení bylo upraveno za účelem prosazení nenásilných řešení sporů v rodině. Trestní stíhání může být zahájeno podle ustanovení trestního zákoníku upravujícího ublížení na zdraví.

Výbor OSN pro práva dítěte byl v roce 2004 znepokojen nedostatkem souhrnných údajů a informací o vlivu nové právní úpravy. Od roku 2009 nebyla během UPR Německu v tomto ohledu doporučena žádná opatření. Výbor OSN pro práva dítěte však ve svých závěrečných doporučeních k německé třetí a čtvrté pravidelné zprávě v roce 2014 vyjádřil znepokojení, že i přes zákonný zákaz je stále nezanedbatelné množství dětí podrobena různým formám násilí v domácím prostředí. Doporučila proto smluvní straně přijmout všechna nezbytná opatření k účinné implementaci předemtného zákazu a posílit existující osvětové programy prosazující pozitivní a nenásilné formy výchovy dětí založené na spolupráci. Výbor OSN proti mučení obdobné doporučení učinil již v roce 2011 a nadto vyjádřil znepokojení nad nedostatkem informací o poskytování vhodného a dlouhodobého veřejného vzdělávání a odborných školení v této oblasti. Naopak Evropský výbor pro sociální práva od roku 2005 opakovaně potvrzuje, že situace v Německu je v souladu s Evropskou sociální chartou.

Výzkum z roku 2011 provedený na 9 500 osobách ve věku 16 až 40 let ukázal, že 52 % z nich nebylo v dětství tělesně trestáno, což odpovídalo dvojnásobku oproti údaji z roku 1992. U osob mezi 16 a 20 lety dokonce poměr dosahoval 63 %. Poměr osob, které byly v dětství podrobeny „mírnému“ násilí značně klesl z 58 % v roce 1992 na 36 % v roce 2011. V roce 2012 z dalšího výzkumu vyplynulo, že 40 % rodičů „své děti příležitostně plácló přes zadek“, 10 % svému dítěti dalo facku.⁴³

SLOVENSKO

Ač Slovensko dosud jednoznačný zákaz tělesných trestů ve všech prostředích nepřijalo, během všeobecného periodického přezkumu v roce 2009 přijalo doporučení zakázat tělesné tresty a své odhodlání v roce 2014 potvrdilo i sdělením, že je již vytvářen návrh odpovídající zákonné úpravy. Tělesné tresty nemají ve vnitrostátním právu oporu, avšak v rodinném právu existuje právo používat

⁴³ Zpráva Globální iniciativy k zákazu tělesných trestů dětí o Německu dostupná online na: <http://www.endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/country-reports/Germany.pdf>.

„přiměřené“ výchovné prostředky. Tělesné tresty jsou nadto ve společnosti tolerovány a právní ustanovení proti násilí obsažená v občanském zákoníku, v rámci rodinného či trestního práva nejsou vykládána tak, že by zakazovala veškeré tělesné tresty ve výchově dětí.

Ustanovení § 7 odst. 3 zákona č. 305/2005 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí a o sociální kuratele, zní:

„Pri vykonávaní opatrení podľa tohto zákona je zakázané používať všetky formy telesných trestov na dieťať a iné hrubé alebo ponížujúce formy zaobchádzania a formy trestania dieťaťa, ktoré mu spôsobujú alebo môžu spôsobiť fyzickú ujmu alebo psychickú ujmu. Pri vykonávaní opatrení podľa tohto zákona je zakázané používať ako výchovný prostriedok zákaz kontaktu s rodičmi a ďalšími blízkymi osobami, sociálne vylúčenie, vyžadovanie neprimeraných fyzických výkonov, zásahov do vonkajšieho vzhľadu a nosenia znevažujúceho oblečenia, neodôvodnené zasahovanie do stravovania a iné výchovné prostriedky a postupy práce, ktoré dieťaťu môžu spôsobiť poníženie a môžu neprimerane zasiahnuť do jeho ľudskej dôstojnosti. [...]“

Zatímco je tato úprava některými přijímána jako absolutní zákaz tělesných trestů bez výjimek, někteří tento výklad zpochybňují. V každém případě státní orgány do situace v rodině zasahují pouze tehdy, pokud tělesný trest dosáhne určitého stupně závažnosti.

Shoda zřejmě nepanuje ani na vládní úrovni. Na jedné straně slovenská vláda v pravidelné zprávě k Výboru OSN pro odstranění veškeré diskriminace žen v roce 2014 a k Výboru OSN pro práva dítěte v roce 2015 potvrdila, že tělesné tresty jsou zakázány ve všech prostředích kromě rodiny, jelikož rodinné právo je založeno na zásadě, že rodiče mají právo a taktéž povinnost vybrat při výchově dětí rozumné formy ukáznění. Naopak k ustanovení § 30 odst. 3 zákona č. 36/2005 Sb., o rodině, jež obdobně jako § 884 odst. 2 českého občanského zákoníku, zní:

„Rodičia majú právo použiť pri výchove dieťaťa primerané výchovné prostriedky tak, aby nebolo ohrozené zdravie, dôstojnosť, duševný, telesný a citový vývin dieťaťa.“,

vláda uvedla, že tato úprava nutně znamená, že tělesné trestání tolerováno není, jelikož v obvyklém smyslu hrozbu pro zdraví, důstojnosti, duševnímu, tělesnému a citovému vývoji dítěte vyvolat může. Globální iniciativa k zákazu tělesných trestů dětí tento výrok však zhodnotila tak, že vláda nebere v úvahu všeobecnou toleranci určitého stupně tělesného trestání v dětství a skutečnost, že toto jednání není přijímáno jako škodlivé. Zdůraznila tedy potřebu přijmout jednoznačný zákonný zákaz tělesných trestů.⁴⁴

DALŠÍ STÁTY

Zprávy o situaci v dalších státech lze nalézt na webových stránkách Globální iniciativy k zákazu tělesných trestů⁴⁵ a příklady konkrétních znění zákonné úpravy v některých státech v anglickém jazyce lze porovnat v následující tabulce:

⁴⁴ Zpráva Globální iniciativy k zákazu tělesných trestů dětí o Německu dostupná online na: <http://www.endcorporalpunishment.org/wp-content/uploads/country-reports/Slovakia.pdf>.

⁴⁵ Viz <https://endcorporalpunishment.org/reports-on-every-state-and-territory/>.

Country	Removed defence *	Explicit abolition	Date	Wording	Comments
Sweden	1966	Children and Parents Code (Civil Law)	1979	'Children are entitled to care, security and a good upbringing. Children are to be treated with respect for their person and individuality and may not be subjected to corporal punishment or any other humiliating treatment.' (1983 version)	The 1979 amendment was the first explicit prohibition of parental physical punishment in the world.
Finland	1969	Child Custody and Rights of Access Act (Family Law)	1983	'A child shall be brought up in the spirit of understanding, security and love. He shall not be subdued, corporally punished or otherwise humiliated. His growth towards independence, responsibility and adulthood shall be encouraged, supported and assisted.'	Part of an overhaul of children's law, the Finnish legislation gives a very full, positive statement on child-rearing.
Denmark		Majority Act	1985	'Parental custody implies the obligation to protect the child against physical and psychological violence and against other harmful treatment'.	
Denmark (Cont)	1997	Parental Custody and Care Act	1997	'A child has the right to care and security. He or she shall be treated with respect as an individual and may not be subjected to corporal punishment or other degrading treatment.'	
Norway	1972	Parent and Child Act (Family law)	1987	'The child shall not be exposed to physical violence or to treatment which can threaten his physical or mental health.'	
Austria	1975	Youth Welfare Act (Civil Law)	1989	'[In the implementation of the parents' orders to the child] the use of force and the infliction of physical or mental suffering are unlawful.'	Austria was the first non-Scandinavian country to introduce reform.
Cyprus		Prevention of Violence in the Family and Protection of Victims Law	1994	Prohibits 'any unlawful act or controlling behaviour which results in direct actual physical, sexual or psychological injury to any member of the family...'	The Cypriot law is unique in including physical punishment under the aegis of domestic violence
Latvia		On Children's Rights Protection	1998	1. A child has rights to his private life, secrecy of apartments and correspondence, personal inviolability and freedom 2. Cruel treatment of a child, physical punishment and offences against the child's honour and respect are not allowed.	A strong focus on children's right to respect for their individuality
Croatia		The Family Act	1998	'Parents and other family members must not subject the child to degrading treatment, mental or physical punishment and abuse.'	
Germany		German Civil Law	2000	'Children have a right to be brought up without the use of force. Physical punishment, the causing of psychological harm and other degrading measures are forbidden.'	Affirmation of children's rights. German 'Gewalt', 'force', extends beyond hitting to include various aggressive acts.
Israel	2000	Supreme Court judgement	2000	'Parents are now forbidden to make use of corporal punishments or methods that demean and humiliate the child....'	The removal of the defence following the landmark decision gives children legal protection from assault.

46

Z nastíněných příkladů se podává, že změna právní úpravy byla ve státech, které zákonný zákaz tělesných trestů přijaly, doprovázena širokou osvětovou a vzdělávací činností, a to jak vůči veřejnosti, tak vůči vnitrostátním orgánům zodpovědným za výkon a kontrolu sociálně-právní ochrany dítěte. V některých státech byla odpovídající právní úprava přijata až na druhý pokus po konstatování nejednoznačnosti prvotní úpravy.

⁴⁶ BOYSON, R., THORPE, L., *Equal protection for children: An overview of the experience of countries that accord children full legal protection from physical punishment*, London: NSPCC, 2002, dostupné online na: http://www.respectworks.eu/fileadmin/website/downloads/equalprotectionforchildren_wdf48095.pdf.

II. CESTY K ŘEŠENÍ

A. OPATŘENÍ PŘIJATÁ V ČESKÉ REPUBLICE

Problematika tělesných trestů a násilí na dětech se na vládní úrovni řešila již kolem roku 2008. Byla založena **Pracovní skupina pro prevenci násilí na dětech**, koordinující a přispívající k implementaci relevantních aktivit spadajících do působnosti Ministerstva zdravotnictví, a byly přijaty zejména tyto dokumenty:

- Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008–2018 a na ni navazující
- Národní akční plán (2009–2010),
- Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011–2014,
- Národní strategie ochrany práv dětí 2012–2018,
- Akční plán k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí pro období 2012–2015,
- Zprávy o plnění národní strategie ochrany práv dětí a akčního plánu k naplnění národní strategie ochrany práv dětí na období 2012 – 2015 za roky 2012⁴⁷ a 2013⁴⁸,
- Závěrečná zpráva o plnění akčního plánu k naplnění národní strategie ochrany práv dětí na období 2012–2015⁴⁹,
- Národní koncepce podpory rodin (2008)⁵⁰,
- Metodický pokyn pro postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím 2008,
- Metodické opatření k postupu lékařů primární péče při podezření ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte Věstník Ministerstva zdravotnictví č. 3/2008,
- Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí.

V návaznosti na Národní akční plán realizace Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2009–2010 v roce 2009 proběhla **Vládní kampaň STOP násilí na dětech**.⁵¹ Jejím účelem však vzhledem k nastavení společnosti nebylo zakotvit legislativní zákaz, ale spíše vysvětlovat a podporovat správnou výchovu k rodičovství bez použití násilí.⁵² V rámci této kampaně proběhly následující akce:

- Seminář na téma právo dítěte na život ve vlastní rodině v Liberci dne 26. listopadu 2009,
- Odborná konference Násilí v rodině a jeho vliv na děti v Praze dne 27. října 2009,

⁴⁷ Vzata vládou na vědomí usnesením č. 267 ze dne 17. dubna 2013, dostupná online na: https://www.mpsv.cz/files/clanky/15311/Zprava_17042013.pdf.

⁴⁸ Vzata vládou na vědomí usnesením č. 474 ze dne 25. června 2014, dostupná online na: https://www.mpsv.cz/files/clanky/18853/Zprava_2013.pdf.

⁴⁹ Vzata vládou na vědomí usnesením č. 737 ze dne 24. srpna 2016, dostupná online na: https://www.mpsv.cz/files/clanky/29902/Zaverecna_zprava_NAP_2012_2015.pdf.

⁵⁰ Viz https://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf.

⁵¹ Viz <http://stopnasilinadetech.cz/>.

⁵² Viz <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/v-kampani-proti-nasili-stop-nasili-na-detech-nejde-jen-o-facku-39158/>.

- Odborný seminář Rizikové chování dospívajících a jeho prevence (X. ročník) v Praze ve dnech 21. až 23. října 2009,
- Seminář na téma Jde to i bez trestů v Brně dne 15. října 2009,
- Seminář na téma Střídavá péče v Hradci Králové dne 6. října 2009,
- Seminář Výchova dětí k lidským právům ve znevýhodňujícím sociokulturním prostředí v Krásné Lípě dne 24. září 2009,
- Konference Online bezpečí v Jihlavě dne 16. září 2009,
- Zahájení druhé etapy kampaně u příležitosti začátku školního roku ve Valašském Meziříčí dne 1. září 2009,
- Den pro dětská práva na gymnáziu Benešov dne 23. června 2009,
- Mezinárodní seminář pod záštitou ministra pro lidská práva Michaela Kocába na téma: „Prevence dětských úrazů. Prevence násilí na dětech. Podpora mentálního zdraví dětí“ v Praze ve dnech 4. a 5. června 2009,
- Soutěž dětské kresby na téma „Děti proti násilí“ pro děti ve věku 6–15 let v červnu 2009,
- Den otevřených dveří v Dětském krizovém centru v Praze – Michli dne 13. května 2009,
- Tisková konference k zahájení vládní kampaně STOP násilí na dětech, oficiální spuštění webových stránek v Praze dne 7. května 2009.

Z těchto akcí však bohužel nejsou dostupné žádné výstupy a z programů se nejeví, že by konkrétně tělesné tresty byly významněji diskutovány. Současně není zřejmé, zda probíhají práce k přijetí nové Národní strategie prevence násilí na dětech.

Co se týče pozitivního rodičovství, Národní koncepce podpory rodin z roku 2008 si za svoji druhou klíčovou oblast politické a společenské podpory kladla Podporu zkvalitňování rodinných vztahů a posilování rodičovských kompetencí. Vláda se v ní zavázala k podpoře výchovy k zodpovědnému partnerství a manželství, kvalitního rodičovství a rodičovských kompetencí potenciálních i stávajících rodičů, a to jak matek, tak zvláště i otců, včetně vzdělávání rodičů o potřebách a vývoji dětí a zároveň zvýšení informovanosti o právech dětí zakotvených v Úmluvě o právech dítěte. Kvalitním rodičovstvím přitom vláda rozuměla:

„takové chování rodiče, které je ve vztahu k dítěti emočně vřelé, podporující, stanoví jasné hranice chování dítěte a podporuje všestranný rozvoj jeho osobnosti. Jde o takové rodičovské chování, které plně respektuje důstojnost dítěte a tělesné tresty nejsou používány jako prostředek jeho výchovy.“

V tomto ohledu měl dle vlády sehrát významnou úlohu systém vzdělávání a efektivní síť subjektů zdravotní péče a orgánů zaměřených na ochranu dětí včetně policie, spolupráce s neziskovými organizacemi, jejich rozvoj a dotační podpora, a v neposlední řadě za účelem budování prorodinného klimatu společnosti i spolupráce s médii, jimiž je rodinný život prezentován jako konkurenční k hodnotám individualismu, soutěživosti a výkonu.

K problematice tělesných trestů je v rámci koncepce relevantní pouze jedno z navrhovaných opatření. Konkrétně se jedná o dílčí cíl Podpořit vyšší využívání rodinného poradenství a další odborné pomoci při řešení rodičovských a manželských konfliktů, včetně služeb rodinných a manželských poraden. V koncepci je navrhováno opatření Vytvořit metodiku pro využívání odborných poradenských služeb v souvislosti s řešením rodičovských a manželských konfliktů, podporovat projekty rodinného poradenství a další odborné pomoci v rámci vyhlášených dotačních programů. Ze Souhrnné

zprávy o plnění této koncepce⁵³ vyplývá, že toto opatření bylo částečně splněno, konkrétně byla tato problematika zčásti zapracována do Metodického doporučení MPSV č. 9/2009 k sociální práci s ohroženou rodinou. Rovněž bylo zmíněno rozdělení přibližně 50 milionů korun ročně v letech 2007–2009. Další výstupy nejsou známy, stejně jako není zřejmé, zda probíhají práce na nové koncepci.

Obdobně si Národní strategie ochrany práv dětí za svůj 6. cíl kladla Podporu pozitivního rodičovství. Akční plán k naplnění této strategie, určující mj. odpovědnost za realizaci cíle a časový rámec a obsahujícím podrobné rozpracování jednotlivých aktivit včetně předpokládaných finančních nákladů, indikátorů plnění, v rámci tohoto cíle stanovil dvě relevantní aktivity. Konkrétně se jedná o aktivitu 6.3. Podpora vzniku a činnosti služeb pro rozvoj rodičovských kompetencí s termínem plnění 2012–2016, za niž rámcovou odpovědnost neslo MPSV, a aktivitu 6.4. Opatření na podporu pozitivního rodičovství s termínem plnění 2012–2015, za niž rámcovou odpovědnost neslo MPSV a tehdejší Zmocněnkyně vlády pro lidská práva.

Dle Závěrečné zprávy o plnění tohoto akčního plánu byla splněna podaktivita 6.3.1. Zpracování analýzy služeb pro rozvoj rodičovských kompetencí. Konkrétně byla v roce 2013 zpracována komplexní Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi,⁵⁴ jež však pouze zmiňuje problematiku tělesného trestání v souvislosti s podporou poskytovanou v rodinných centrech.⁵⁵

Naopak podaktivity 6.3.2. Definice služeb pro rozvoj rodičovských kompetencí včetně pilotního ověření a 6.3.3. Zákonné ukotvení podpory rodin a sítě služeb, za jejichž splnění bylo odpovědné MPSV, obě s termínem plnění do prosince 2014, byly označeny za průběžně plněné a není známo, zda a případně jakým způsobem plnění pokračuje.

Za průběžně plněnou byla taktéž označena aktivita 6.4. Opatření na podporu pozitivního rodičovství jako celek. Dle zprávy byly v roce 2014 podpořeny desítky projektů zabývajících se touto problematikou a v tentýž rok byla v rámci dotačního programu v oblasti podpory rodiny rozdělena částka přibližně 96,5 milionů korun. Oproti tomu podaktivity 6.4.1. Provedení výzkumu/analýzy zaměřené na toleranci české společnosti vůči trestání obsahující návrhy opatření na podporu pozitivního rodičovství a 6.4.2. Realizace opatření na podporu pozitivního rodičovství a výchovu bez trestání, s předpokládanými náklady 0,5, resp. 10 milionů korun, byly označeny za nesplněné a měly být přesunuty do navazujícího Akčního plánu na období 2016–2020.

Projednávání Akčního plánu k naplnění Národní strategie ochrany práv dětí pro období 2016–2020, č. j. 1641/16, bylo však staženo z programu jednání vlády dne 19. prosince 2016 a bylo odloženo na dobu neurčitou. Není známo, zda byly práce na tomto materiálu obnoveny.

Co se týče osvětových kampaní, přibližně mezi roky 2010 a 2015 Nadace Naše dítě pořádala kampaň na téma Pozitivní rodičovství, v jejímž rámci byly zveřejněny tematické plakáty (např. viz níže) a proběhla série stejnojmenných osvětových seminářů.⁵⁶ Čtyři DVD jsou dostupné k zakoupení na webových stránkách nadace.

⁵³ Viz http://www.bihk.cz/repository/files/_ke-stazeni/CPR/texty/souhrnna-zprava-o-plneni-narodni-koncepce-podpory-rodin-s-detmi.pdf.

⁵⁴ SocioFactor s.r.o., *Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi*, dostupná online na <https://www.mpsv.cz/files/clanky/17905/analiza.pdf>

⁵⁵ Tamtéž např. str. 484 a 496

⁵⁶ Viz webové stránky Nadace Naše dítě např. <https://www.nasedite.cz/archiv-tiskovych-zprav-detail/pozitivni-rodicovstvi-nova-etapa-kampane-stop-nasili-na-detech-179/> a <https://www.nasedite.cz/kampan/pozitivni-rodicovstvi-66/>.

Já ti jednu vrazím!

Nadace Naše dítě

Nafackovat?

Dejte přednost **pozitivnímu rodičovství!**
 Vychovávejte své dítě láskyplně, moudře a **bez tělesných trestů.**
 Více na www.nasedite.cz

 Podpořte Nadaci Naše dítě formou dárcovské SMS ve tvaru **DMS NASEDITE** na telefonní číslo **87 777**. Cena DMS je 30 Kč, Nadace Naše dítě obdrží 27 Kč. Více informací najдете na www.darcovskasms.cz. Službu DMS provozuje Fórum dárců.

Pro Nadaci Naše dítě přispívá Škoda, s. r. o., Fondanka AČLPHOJ a MedDiana. Sdílejte s věm partnerům tohoto projektu.

Kursy a semináře o pozitivním rodičovství v současnosti pořádají některé další neziskové organizace, není jich však mnoho a jsou poskytovány za nemalé finanční obnosy, z čehož lze dovodit jejich dostupnost spíše pro zájemce, které tyto služby aktivně vyhledávají, nikoliv v nich spatřovat systematické vzdělávání.⁵⁷ V České republice dále působí krizová centra, poradny, telefonní linky (Růžová linka, Linka důvěry, Rodičovská linka, Linka SOS, Modrá linka a další) poskytující možnost se svěřit a poradit se, případně poskytující pomoc v krizové situaci či následnou péči.⁵⁸

Závěrem lze konstatovat, že přes nemalé množství přijatých opatření a vyvinutých aktivit není současná právní a především faktická situace v České republice mezinárodními orgány a odborníky z oblasti dětské psychologie shledávána za dostatečnou. Přesto není záměr vymýtit tělesné tresty dětí aktuálně obsažen v žádných relevantních dokumentech vlády.

B. NÁSTIN DALŠÍCH KROKŮ

Z výše uvedeného vyplývá, že jedinou možností, jak uvést právní úpravu do souladu s mezinárodními závazky a zároveň jak řádně implementovat rozhodnutí ve věci *Approach proti České republice*, je přijmout výslovný a jednoznačný zákonný zákaz použití tělesných trestů na dětech.

⁵⁷ Např. Rodinné centrum Praha, více informací viz: <http://www.rodinnecentrum.cz/Efektivni-rodicovstvi/>; brněnské Centrum pro rodinu a sociální péči, více informací viz: <http://www.efektivnirodicovstvi.cz/poradame/>.

⁵⁸ Tělesné tresty výzkum <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1385375890.pdf>, str. 19.

Stále se však jedná o citlivé téma budící v České republice u široké veřejnosti emoce a v současné době není jisté, jaké panuje společenské klima. Zdá se proto, že nezbytným krokem by mělo být provedení komplexní analýzy rozvrstvení názorů v české společnosti a posouzení, zda došlo díky osvětovým a vzdělávacím akcím v posledním desetiletí v tomto ohledu k určitému posunu. Lze dále uvažovat o uspořádání jedné či série akcí od menších odborných diskusí a seminářů až po mezinárodní konferenci na dané téma s cílem zjistit názory odborníků, sdílet dobrou praxi z jiných států a posoudit možné cesty k řešení nastíněného problému.

Na tomto základě, s přihlédnutím k příkladům ze zahraničí a názorům odborníků, by následně bylo třeba zvážit další vhodný postup. Zásadním krokem by jistě mělo být obnovení činnosti pracovní skupiny, jejíž výstupy a počet setkání v uplynulých letech nejsou známy. Vzhledem ke kontroverzi panující ohledně tohoto tématu by taktéž byla vhodná účast či delegace člena pracovní skupiny, osoby z respektované organizace či osoby s přirozenou autoritou, která by nad aktivitou směřující k přijetí zákonného zákazu převzala patronství a jednotlivé kroky by vhodně komunikovala a vysvětlovala široké veřejnosti.

Současně bude nezbytné podporovat myšlenku pozitivního rodičovství, posílit vzdělávací programy, zvyšovat povědomí veřejnosti o dané problematice a rozšiřovat diskusi o další alternativy. To lze činit nejlépe skrze média, brožurami, semináři, přednáškami, tematicky zaměřenými pořady včetně příkladů z praxe. Měly by být vyvraceny argumenty prosazující nezbytnost výchovy s tělesným trestáním a mělo by být zdůrazňováno, že účelem případné změny není pranýřování rodičů a jejich postihování, ale ochrana dětí a jejich zdravého vývoje.

Až následně by bylo možné přistoupit k posouzení konkrétního znění zákonného ustanovení, případné reakce orgánů sociálně-právní ochrany dítěte na možná oznámení o použití tělesných trestů, a zda by rodičům či pečujícím osobám hrozila nějaká sankce. V této souvislosti lze poznamenat, že největší strach ve společnosti panuje z rozšíření trestního postihu i na marginální případy, přílišné zasahování do situace uvnitř rodiny orgány sociálně-právní ochrany dětí, nadměrná až šikanózní oznámení sousedů či ostatních rodičů, příp. i zneužívání právní úpravy samotnými dětmi. Bylo by proto užitečné ověřit, jaká v tomto ohledu panuje realita a jakým způsobem k obdobným případům orgány sociálně-právní ochrany dětí v současnosti přistupují.

V případě oznámení by však v každém případě všechny dotčené orgány měly postupovat s co největší možnou citlivostí a směřem k podpoře pozitivní výchovy a nasměrování na zdroje informací či relevantní služby pomoci a podpory. S tím bezpodmínečně souvisí řádné vyškolení pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí a vytvoření kvalitní sítě preventivní, krizové i následné péče pro děti i celé rodiny.

V neposlední řadě by vzhledem k množství kroků, které bude třeba činit, měl být za účelem koordinace všech nastíněných aktivit určen orgán či osoba, jež by byl/a za úsilí směřující k vyloučení tělesných trestů odpovědný/á.

V Praze dne 15. října 2018

Vypracovala: Diana Šmídová

Schválil: Vít Alexander Schorm

